

ПЕРСОНАЛІЇ

УДК 929.5(477.51)«1648/179»(092)

Олександр МОРОЗОВ
(Ніжин)

«Служили військово у різних походах і вели життя благородне...»: козацько-старшинський рід Лисянських в історії України-Гетьманщини

Біографічно-персоналістичні та генеалогічні дослідження української історії періоду України-Гетьманщини останнім часом займають дедалі важливіше місце в працях вітчизняних істориків. Палкі історичні дискусії точаться довкола питань: чи мала Україна в історичній ретроспективі власну політичну та культурну еліту, подібну до шляхетства Речі Посполитої та дворянства Московського царства? Чому українська козацька старшина в XVII–XVIII ст. так і не стала державотворчою силою, спроможною до кінця вибороти та втримати незалежність власного народу? Чи можна вважати нащадків козацької старшини часів імперського поневолення України, що отримали російське дворянство, носіями ідей національно-культурного відродження, чи насправді вони були зрадниками та колаборантами?

Загальновідомими сьогодні є праці в галузі дослідження козацько-старшинських родів України-Гетьманщини видатних дослідників української історії О. Лазаревського, Г. Милорадовича, В. Модзалевського, О. Оглобина, Л. Окиншевича, З. Когута. Їх напрацювання продовжили сучасні дослідники В. Кривошея, І. Кривошея, І. Ситий, С. Заруба, Н. Старченко, Н. Яковенко й ін.

Фактично, до початку XXI ст. історія роду Лисянських та його козацького походження залишалася малодослідженою. Перші російські та радянські біографи навколосвітнього морешлавця другої половини XIX – першої половини XX ст. (М. Магдович, Є. Штейнберг, Я. Рабинович, В. Невський та ін.), говорячи про походження Ю. Лисянського, підкреслювали його приналежність до російського малоземельного дворянства. Вони писали про Ю. Лисянського як про «збіднілого російського поміщика», нащадка родини «ніжинського священника, настоятеля парафії «середньої руки» або «захудало-

го роду дрібнопомісних дворян». Можна гадати, що підставою для цього було повідомлення «Общего гербовника дворянских родов Российской империи» 1797 р. (ч. 10), де наголошувалося на шляхетному походженні цього роду: «Предки рода Лисянских в древние и новейшие времена служили российскому престолу разные дворянские службы и жалованы были за оные чинами и другими почестями монарших милостей» [1].

Зрештою, єдиним дослідником, хто прямо називав Ю. Лисянського нащадком української козацької старшини, був автор першого друкованого біографічного нарису про мандрівника, флотський історик О. Лер, який особисто був знайомим із мореплавцем. Зокрема, він писав: «родители его принадлежали к числу старинного малороссийского дворянства» [2].

Перші серйозні дослідження біографії Ю. Лисянського та історії його родини, обґрунтовані архівними джерелами, з'явилися тільки наприкінці 1990-х років. Можна назвати праці чернігівських істориків-красназців Б. Юр'єва, А. Морозової, В. Чуйко, В. Сапона, В. Шевченка, київських авторів В. Шевченка, П. Голобубського та О. Зорьки, петербурзьких дослідників О. Лисенкова, А. Шустова, Е. Луньова. Цими авторами був піднятий і введений до наукового обігу цілий пласт раніше невідомих документів з фондів Державного архіву Чернігівської області (далі – ДАЧО) (зокрема, його відділу в м. Ніжин), Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ), а також Центрального державного архіву військово-морського флоту та Центрального військово-морського музею у Санкт-Петербурзі (ф. Ю. Лисянського). Оглядово-компілятивний характер мали розвідки про Ю. Лисянського та його рід дослідників Б. Білецького (Чернівці) та М. Ломоносова (Ніжин) [3].

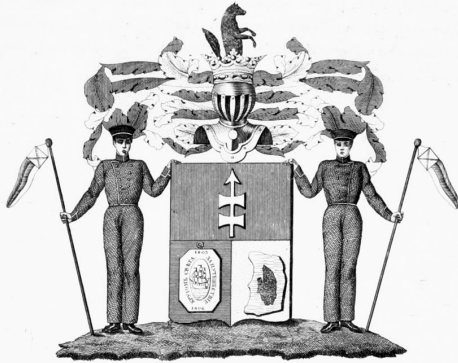
У 2019 р. естафету вивчення генеалогії та біографії Юрія Лисянського підхопили співробітники новоствореного відділу «Меморіальний будинок-музей Юрія Лисянського» Ніжинського красназничого музею імені Івана Спаського, де зараз ведеться створення стаціонарної експозиції, присвяченої видатному земляку. Зокрема, цікаві документи, що розкривають історію роду Лисянських, виявлено у таких масивах архівних документів, як «Фонд В. Модзалевського» (ІР НБУВ), «Ніжинський повітовий предводитель дворянства», «Гімназія вищих наук та Ліцей кн. О.Безбородька», «Метричні та сповідні книги м. Ніжина та Ніжинського повіту» (ДАЧО), «Генеральний опис Лівобережної України 1766–1769 pp.» (Центральний державний історичний архів України в м. Києві) тощо.

На сьогоднішній день результати пошуків істориків та музеєзнавців можна підсумувати наступним чином. Умовно на теренах України-Гетьманщини можна виділити дві гілки Лисянських – «іченсько-прилущко-ніжинську» (яка, власне, й дала нам видатного мореплавця) та «чернігово-сосницьку». Засновником обох гілок роду вважається спільний предок – покозачений шляхтич із Правобережжя Дніпра Степан (Стефан) Лисянський (див на генеалогічній схемі №1), що належав до гербу «Лис» [4].

Історія гербу «Лис» (інша назва – «Мзура», за пайменуванням річки у Польщі), згідно геральдичної праці польського хроніста Шимона Окоцького, відомої під назвою «Orbis Polonus...» (Краків, 1641)*, сягає XI ст., а саме часів правління польського ко-

* Примірник цієї книги зберігається у фондах бібліотеки ім. академіка М.О. Лавровського Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

НІЖНИНЬСЬКА СТАРОВИНА

Герб роду Лисянських із «Общого гербовника», 1836 р.

король пожалував Лиса шляхетним титулом і гербом – червоним щитом із зображеною на ньому білою стрілою, двічі перекресленою горизонтальними ризками. Від того часу гербом «Лис» користувалися нащадки легендарного засновника роду – понад 200 шляхетних родів Польщі, Литви, Білорусі та України, серед яких, зокрема, були Врублевські, Висоцькі, Глинські, Забіли, Завадські, Корсаки, Косинські, Кульчицькі, Лісовські, Лисянські, Лукашевичи, Мішкевичи, Нарбути, Рудницькі, Сапеги, Сікорські, Хоминські, Чарпецькі й ін. [5].

Архівні матеріали, які вдалося відшукати дослідникам, подають наступну історію роду Лисянських. Після проголошення імператрицею Катериною II жалуваної грамоти «Про права та вольності дворянства» 1785 р., Лисянські, як і всі інші представники української козацької старшини, подали клопотання про підтвердження дворянського

титулу. За задумом імперського уряду, зрівняння у правах української козацької старшини з російським дворянством мусило стати своєрідним важелем русифікації та централізації України-Гетьманщини. Але не так сталося, як гадалося. Для багатьох шляхетних козацьких родів прагнення довести своє благородне походження було не стільки пошуком шляхів набуття станових привілеїв, скільки відчайдушною спробою зберегти особисту свободу в умовах запровадження в Україні загальноімперських норм державної централізації Російської імперії. Водночас,

L I S aut B Z V R A, vel
M z V R A.

DELINEATIO.

EST sagitta antiqua cum ferro lato bifurcato ante pennas fracta, ad cuius medium ponuntur duae cruces ex capulis seu defenculis gladiatorum, super galeam & coronam erecta vulpes ad medium cum exporrecta cauda. Sagitta cum crucibus coloris albi in campo rubeo.

ORIGO.

Nobili armorum vulpis à Calimiro primo contra Iacungos cum Lithuanis

Герб «Лис» із гербовника Симеона Окозьського, 1641 р.

НІЖИНСЬКА СТАРОВИНА

для нащадків козацької старшини генеалогічні розшуки стали безпосередньою причиною не тільки цілеспрямованого колекціонування давніх родинних архівів, але й пробудили суспільну цікавість до героїчної минувшини України, сприяли зародженню та подальшому бурхливому розвитку вітчизняної історіографії, а разом із нею – формуванню зачатків національної самосвідомості українців.

Факти свідчать, що Юрій Лисянський виявляв великий інтерес до власної генеалогії. Це було обумовлено як особистим зацікавленням, так і практичною необхідністю постійно доводити перед російськими державними чиновниками пляхетне походження своє та своїх нащадків. Як відомо, Лисянські були змушені подавати свідоцтва про «благородну породу» своїх предків, що походили з української («малоросійської») козацької старшини, на вимоги державних урядовців у 1783, 1785, 1798, 1817 та 1836 роках. В останньому випадку, на клопотання Юрія Федоровича, родовий герб «Лис» був суттєво доповнений: до геральдичний символу «Мзура» (біла стріла з двома перетинками на червоному полі) були додані зображення медалі «За подорож навколо світу» на блакитному полі та острова Лисянського на Гаваях, відкритого та уперше описаного мореплавцем у жовтні 1805 р., на жовтому полі*. Герб був завершений зображеннями двох питоносців у матроській формі та лицарським шоломом, з якого виходить лисиця [6].

Безумовно, подання таких довідок вимагало звернення до давніх родинних архівів. З протоколів Чернігівської дворянської комісії дізнаємося, що успадковані документи Лисянських, які зберігалися в будинку колишнього сотника Заньківської сотні Ніжинського козацького полку, бунчукового товариша Дем'яна Лисянського, згоріли під час нічної пожежі, що трапилася 4 жовтня 1774 р. в с. Заньки неподалік Ніжина. Тому в січні 1775 р. Ніжинська полкова козацька канцелярія видала Дем'яну Лисянському «курядовс свідоцтво», у якому за документальними даними переповідалася історія його шляхетного роду. Зокрема, маємо наступні відомості про засновника роду: «пиредок их Стефан Лисянский был природной польской шляхтич ... А во время в бывших давних годах от Крымской орды на поляков нападений, взято было при сражении в плен, где и находился несколько времени. Наконец, помощью Божиєю, спасшись с оного бегством, и не возвращаясь уже в Польшу в свое разоренное тогда отчество ... в Малую Россию остепенился житвою и оседлостью ... полку Лубенского в местечку Чернухах, где он имел шляхетское поместье на фолварках, прозываемых Харсиках, и служил воинско». Зауважимо, що під «Польшою» в даному тексті передусім слід розуміти Правобережну Україну. В документі наголошувалося, що Стефан Лисянський походив «из фамилии благородной и точно того же колена, из которого был архиепископ Смоленский и Сверский Гераклиуш Лисянский, о коем доказательством напечатано есть в польских гербарюшах» [7].

Наведені у цьому документі свідчення виглядають досить правдоподібно та можуть бути віднесені до періоду «Руїни» (друга половина XVII ст.), коли справді спостерігалося спустошення Правобережної України внаслідок численних військових сутичок, час-

* Жовтий та блакитний кольори в цьому випадку використано, вірогідно, у відповідності до забарвлення стрічки лицарського «Ордену Меча», яким Ю. Лисянського нагородив у 1820 р. шведський король Карл XIV Юхан за успіхи в мореплаванні.

НІЖИНСЬКІ СТАРОВНИЙ

тих набігів кримських татар і масового відтоку населення на лівобережжя Дніпра. Відомі козацькі реєстри правобережних полків середини XVII – початку XVIII ст. справді називають представників козацького роду Лисянських, зокрема, у складі Білоцерківського, Корсунського, Лисянського та Чигиринського полків. Отже, шляхетний козак Стефан Лисянський належав до правобережної козацької старшини, і, після звільнення з кримського полону, не став повертатися додому, оскільки його маєтності були спустошені, а переселився на терени України-Гетьманщини до сотенного містечка Чорнухи Лубенського полку. На передмісті Чорнух, що називалося Харсіки (або Харченки) він завів фільварок.

Згадуваний у документі Геракліуш Лисянський (Herakliusz Lisański, 1702–1771) гербу «Лис», якого ніжинські Лисянські вважали своїм безпосереднім родичем, – це реаль-

Українська шляхта XVIII ст.: сотник, шляхетна пані, козацький канцелярист

ний історичний персонаж, доктор богослов'я, член чернечого ордену Василіян, останній (перед першим поділом Польщі 1772 р.) уніатський титулярний архієпископ Полоцький та Сіверський «Руської» (української) унійної церкви. Народився він у Кам'янець-Подільському окрузі Подільського воєводства Речі Посполитої. Мав блискучу філософсько-богословську освіту, з 1762 р. до часу своєї смерті виконував обов'язки архієпископа Смоленського й опікувався католиками східного обряду на теренах тодішньої Російської імперії. Як видно, родинні перекази Лисянських прямо пов'язували їх рід із подільською гілкою шляхтичів Лисянських-Лісанських [8].

Нащадком Стефана Лисянського, якому перейшли батьківські маєтності біля містечка Чорнухи, став його син Семен Степанович Лисянський (на генеалогічній схемі – № 2). Архіви родини Лисянських називають його «знатним товаришем та полковим осавулом», який «на службі воинской в походе кончил и жизнь свою». Дослідник генеалогії козацької старшини В. Кривошея уточнює відомості про Семена Лисянсько-

НІЖИНСЬКА СТАРОВИНА

го, називає його «сином шляхтича», який також «на той стороні Дняпра (на Правобережжі – авт.) козакував». У 1684 р. життєві пригоди, про які сьогодні ми можемо лише здогадуватися, привели Семена Лисянського до сотенного містечка Сосниця Чернігівського полку, де бачимо його «міщанином сосницьким», що мешкає на «козацьких ґрунтах». Можливо, тут йдеться про рангові володіння, які Семен Лисянський отримав одночасно зі старшинською посадою у Сосницькій сотні Чернігівського полку. Не зовсім зрозуміло є подальша його доля. Архіви Лисянських подають дату загибелі у військовому поході – 1712 р., що, на нашу думку, може вказувати на події Прутського походу – московсько-турецької війни 1710–1713 років. Одночасно, інший документ 1784 р. подає інформацію, що Семен Лисянський «на службі воїнської в поході Сулацком тамо и умре». З контексту останнього документу видно, що під «Сулацьким походом» слід розуміти т.зв. Сулацько-Гилянський похід 1725–1729 рр. на Каспійське узбережжя. До цього військового походу, ініційованого російськими царями для завоювання персидських володінь на Кавказі, що відбувався у важких кліматичних умовах і відзначався величезними небойовими втратами особового складу, були залучені українські козацькі війська. До цієї дати загибелі Семена Лисянського (в межах 1725–1729 років) нас схиляє й дата народження його молодшого сина Герасима – 1725 р. [9]. Історична пам'ять у родинних переказах Лисянських мимоволі пов'язала між собою ці дві події – Прутський та Гилянський військові походи, які були однаково трагічними для українців, що брали в них участь.

З історичних документів видно, що Семен Лисянський мав як мінімум двох синів – Івана Семеновича (3.1) та Герасима Семеновича (3.2) Лисянських. Про Івана Семеновича, який власне і став засновником «чернігівсько-сосницької» гілки Лисянських, знаємо дуже мало. Відомо тільки, що він мав трьох синів – Степана, Герасима й Омеляна, котрі, як і їхні предки, також несли військову козацьку службу в Сосницькій сотні. Найменшого Омеляна Івановича (4.1.2) виховував уже згадуваний нами дід Семен Степанович (можливо, через ранню смерть батька). Саме Омелян Степанович Лисянський і успадкував сосницькі «козацькі ґрунти» свого діда. За даними В. Кривошеї, у 1725–1727 та 1735–1740 роках Омелян Лисянський обіймав посаду сосницького в'їта. У 1741 р. отримав чин значкового, а 1746 р. – абшитованого військового товариша. Тоді ж, у 1746 р., за старістю та хворобою був звільнений від військової служби. Омелян Лисянський, який одружився з донькою значкового товариша Ніжинського полку Дмитра Дроздовського, мав багатодітну родину: серед його нащадків, котрі обіймали старшинські посади у Чернігівському полку, відомі сотник Андрій Омелянович, полковий осавул Нечипор Омелянович, військові товариші Семен та Іван Омеляновичі Лисянські й ін. [10].

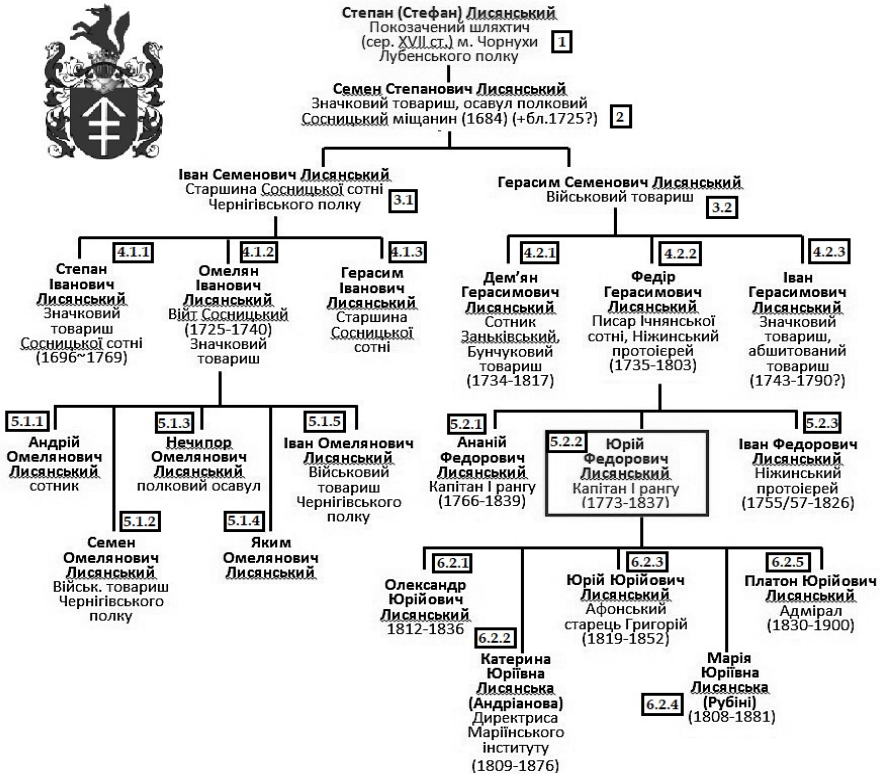
Натомість, брат Івана Семеновича Лисянського – Герасим, військовий товариш Ніжинського полку, в свою чергу, став родоначальником «іченсько-прилуцько-ніжинського» відгалуження роду Лисянських. Він мав трьох синів – Дем'яна (4.2.1), Федора (4.2.2) та Івана (4.2.3), котрі обіймали старшинські посади на козацькій службі.

Життя родини Герасима Семеновича Лисянського та його нащадків також не можна назвати легким і безтурботним. Ось що про нього свідчать документи архіву Лисянських: «по смерті же отца их Герасима Лисянского, они, оставшись в малых летах всема и в сиротстве, руководством и воспитанием одной матери их, обучались грамоте, желая последовать предкам службою...». Старший із поміж братів брат Дем'ян (1734 р.н.)

НІЖИНСЬКА СТАРОВИНА

розпочинав козацьку службу писарем в Іченській сотенній та Прилуцькій полковій канцеляріях. У 1764 р. наказом гетьмана Кирила Розумовського він був призначений сотником Заньківської сотні Ніжинського полку, а 1782 р. за «продолженную добропорядочную и усердную службу и бытность в походах» генерал-губернатор «Малоросіи» граф П.О. Рум'янцеv надав йому чин бунчукового товариша. Після розформування Ніжинського козацького полку та перетворення його на карабінерний полк, Дем'ян Лисянський отримав чин прем'єр-майора. Тривали час виконував обов'язки предводителя дворянства Березинського повіту. Був одружений, вірогідно, з Марією Самійлівною Холодович, але про їхніх дітей інформації знайти поки що не пощастило. Помер Дем'ян Лисянський близько 1817 р. там, де проживав – у Заньках [11].

Молодший брат Іван Герасимович Лисянський (1743–?), як видно з архівних документів, успадкував чорнухинські володіння Лисянських, у т.ч. маєток у Харсіках. Мав також маєтності у м. Ічня Борзенського повіту. Від 1764 р. обіймав посаду значкового

Генеалогічне дерево роду Лисянських

НІЖИНСЬКА СТАРОВИНА

товариша у Ніжинському полку, а з 1782 р. – підвищений до чину військового товариша. Мав двох синів – Якова і Трохима. Його ніжинський будинок, що знаходився на «вулиці, що веде до вилазки» в напрямку до р. Остер, успадкував його брат Федір [12].

Федір Герасимович Лисянський, середній із братів і батько майбутнього мореплавця, народився в 1735 р. Він також мав гарну освіту й розпочав військову службу військовим канцеляристом: «перво служил при письменных указных делах в сотенной Иченской канцелярии и в полковой Прилуцкой счетной комиссии несколько год, напоследок будучи в Духовной Киевской консистории канцеляристом». Там звернули увагу на освіченого молодого писаря та невдовзі запропонували прийняти священний сан. У 1760 р. Федір Лисянський був рукоположений на священника в місто Ніжин і отримав призначення в парафію церкви Івана Богослова. З 1777 р. він паралельно виконував обов'язки намісника Володьково-Дівичького, а з 1781 р. – протопопа Ніжинського. Був одружений з дочкою священника Фотиною Йосипівною зі шляхетного роду Якубовських. Від свого тестя у якості посагу за дружиною він отримав у Ніжині невеличкий дерев'яний будинок «о трьох покоях», який потім згорить під час пожежі 1797 р. Треба зазначити, що Федір Лисянський у документах до 1783 р. значиться як «Герасимовський», оскільки в той час не існувало усталеного способу утворення прізвищ, і дуже часто (це стосувалося у першу чергу «бурсаків» – учнів духовних навчальних закладів) людей в офіційні метрики записували виключно по-батькові. (Потреба повернення до офіційного вживання родового шляхетного прізвища «Лисянський» у протоієрея Федора Герасимовського з'явиться якраз-таки 1783 р., коли він вирішить віддати двох синів на навчання до Морського шляхетного козацького корпусу, у зв'язку з чим і клопотатиметься уперше про підтвердження «благородного» походження). Як свідчать метричні книги Богословської церкви Ніжина, родина протоієрея Федора Лисянського мала дев'ятьох дітей, з яких до дорослого віку дожили тільки троє синів. З них двоє – Ананій (1766–1839) (5.2.1) та Юрій (у хрещенні Георгій) (1773–1837) (5.2.2) після закінчення Морського кадетського корпусу у Кронштадті стали офіцерами військового флоту Російської імперії; молодших із них Юрій – у 1793–1800 роках служив волонтером на Британському королівському флоті в чині лейтенанта, а впродовж 1803–1806 років, спільно зі співучнем із Морського кадетського корпусу, естляндським німцем А.І. фон Крузенштерном, здійснив навколосвітнє подорож. Старший син ніжинського протоієрея Іван Федорович Лисянський (1755/1757–1826) (5.2.3) був випускником Київської духовної академії та в 1791 р. прийняв рукоположення парафіяльним священником у с. Махновка Борзенського повіту. З 1803 р. він заступив свого батька на посаді настоятеля ніжинської Богословської церкви, де й правив службу до самої смерті. Метричні книги та сповідні розписи Богословської церкви свідчать, що він міг бути бездітним.

Портрет Ю. Ф. Лисянського.
Худ. В. С. Чеботарев

Батько та мати братів Лисянських померли у грудні 1803 р. в Ніжині з різницею у два дні – 10 та 12 (за ст. ст.) відповідно [13].

Безумовно, зібрані дослідниками відомості є досить неповними, і родовід старшинсько-священницького роду Лисянських потребує подальшого вивчення, а складена нами генеалогічна схема – уточнення та доповнень. Окремою темою є питання подальшої долі нащадків роду, зокрема, дітей і онуків братів Юрія та Ананія Лисянських. Відомо, що на сьогодні прямих нащадків Юрія Федоровича Лисянського за чоловічою лінією немає, а за жіночою сліди пошуків ведуть за кордон – у Париж та Флоренцію (про це докладніше – в наступних публікаціях).

Отже, аналізуючи наявні архівні та бібліографічні матеріали, можна стверджувати, що представники козацького роду Лисянських належали до правобережної української шляхти, переселилися на територію Лівобережної України в другій половині XVII ст., а в XVIII ст. належали до урядової та неурядової старшини, займали адміністративні посади в цивільній та військовій структурі України-Гетьманщини на території Ніжинського, Прилуцького та Чернігівського полків, зокрема – у Сосниці, Ічні, Прилуках і Ніжині. Ніжинська «гілка» роду дала кількох досить впливових священників і стала початком династії морських офіцерів, з яких найвідомішим є навколосвітній мандрівник Юрій Федорович Лисянський.

Джерела та література

1. Общий Гербовник дворянских родов Всероссийской Империи, начатый в 1797 году. Ч. X. СПб., 1836. С. 242–243.
2. А.Л. [Александр Лер]. Юрий Федорович Лисянский // Морской сборник. 1894. Т. CCLVIX. № 1. Неофициальный отдел. С. 1–24.
3. Юр'єв Б. Нові документи до біографії Ю.Ф. Лисянського // Сіверянський літопис. 2005. № 5. С. 81–83; Морозова А. Нові документи про родину Лисянських // Ніжинська старовина. 2007. №3 (6). С. 163–168; Морозова А., Чуйко В. Нове про родину Лисянських // Сіверянський літопис. 2004. № 2–3. С. 62–65; Сапон В.М., Шевченко В.М. Одиссея Юрія Лисянського. Ніжин, 2012. 38 с.; Зорька О., Голубуцький П. Нашадок українських козаків, капітан Юрій Лисянський – перший вітчизняний навколосвітній мореплавець // Военная история. 2006. №1–3; Штейнберг Е.Л. Жизнеописание русского мореплавателя Юрия Лисянского, содержащее историю его службы на военном флоте российском, плаваний в Западную и Восточную Индию, Северную Америку и Южную Африку, а также о знаменитом перво вояже русских моряков вокруг света с 1803 по 1806 год. М., 1948. 214 с.; Лисенков О.В. Петербуржец Лисянский Ю.Ф. // Культурные взаимосвязи Петербурга и Украины. Материалы III международного семинара. Дом Европы в Украине. СПб., 2004. С. 31; Шустов А.Н. Из рода Лисянских // Новый часовой. 2001. № 11–12. С. 298–310; Ломоносов М. Дещо про родину Лисянських // Світогляд. 2017. № 4 (66). С. 74–77; Білецький Б. Український Колумб козацького роду // Питання історії України. 2009. Т. 12. С. 26–32.
4. Лисенков О. Мандрівник з Ніжина//Українська культура. 2003. № 8 (935). С. 32–33.
5. Okolski S. Orbis Polonus ... condecoratus, in quo antiquae sarmatarum gentilitia, pervetustae nobilitatis Polonae insignia. T. II. Cracoviae [Kракow]: in officina typographica Francisci Caesarii, 1641. P. 137–154.
6. Общий Гербовник дворянских родов... – С. 242.
7. Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО), ф. 133, оп. 1, спр. 113, арк. 1–2 зв.
8. Блажейовський Д. Ієрархія Київської Церкви (861–1996). Рим: УКУ імені св. Климента Папи, 1990. С. 291.
9. ДАЧО, ф. 128, оп. 1, спр. 3274, арк. 18–25.
10. Кривошея В. Козацька старшина Гетьманщини. Енциклопедія. К.: «Стилос», 2010. С. 474–475; Кривошея В.В., Кривошея І.І., Кривошея О.В. Неурядова старшина Гетьманщини. К.: «Стилос», 2009. С. 217–218.

11. Центральний державний історичний архів в м. Києві, ф. 75, оп. 1, спр. 21, арк. 1–21; *Морозова А., Чуйко В.* Вказана праця. С. 62–65.
12. ДАЧО, ф. 133, оп. 1, спр. 113, арк. 3.; *Кривошея В.* Вказана праця. С. 474–475.
13. ДАЧО, ф. 1249, оп. 1, спр. 6, арк. 1 зв.; *Морозова А., Чуйко В.* Вказана праця. С. 62–65.

Морозов О. «Служили військово у різних походах та вели життя благородне...»: козацько-старшинський рід Лисянських в історії України-Гетьманщини

Стаття присвячена дослідженню генеалогії роду видатного українського навколосвітнього мореплавця та дослідника Юрія Лисянського (1773–1837). Архівні документи свідчать, що рід Лисянських належав до правобережної української шляхти, нащадки якого переселилися на територію України-Гетьманщини у другій половині XVII ст. та займали адміністративні посади в цивільній та військовій структурі Ніжинського, Прилуцького та Чернігівського полків.

Ключові слова: генеалогія, родовід, козацька старшина, Ніжинський козацький полк, Чернігівський Козацький полк, навколосвітній мандрівник Юрій Лисянський.

Morozov O. «They served in the army in various campaigns and led a noble life...»: the elder Cossack Lysiansky family in the history of the Ukraine-Hetmanate

The article is devoted to the study of the genealogy of the family of the outstanding Ukrainian circumnavigator and explorer Yuri Lysiansky (1773–1837). Archival documents testify that the Lysiansky family belonged to the Right Bank Ukrainian gentry, whose descendants moved to the territory of the Ukraine-Hetmanate in the second half of the 17 century and held administrative positions in the civil and military structure of the Nizhyn, Pryluky and Chernihiv regiments.

Key words: genealogy, Cossack foreman, Nizhyn Cossack Regiment, Chernihiv Cossack Regiment, circumnavigator Yuri Lysiansky.

[надійшло до редакції: 03.09.2022 р.]

УДК 929.7:392.8]«17»Розумовський

Юлія ФУРЦОВА
(Батурина)

До питання про гастрономічні уподобання гетьмана Кирила Розумовського

Сьогодні Україна в тяжкому воєнному супротиві виборює свою незалежність. Ми поступово, але впевнено повертаємося до великого європейського простору зі спільною історією та культурою. У контексті культурного розмаїття варто розглянути тему гастрономії, яка слугує своєрідним маркером ідентичності.

Тема гастрономії досить активно обговорюється не лише у історичних колах, але й серед відомих культурних діячів, адже це питання є важливим доповненням для повноцінного сприйняття української держави. Окрім того, ця тема яскраво характеризує та більш детально заглиблює у повсякденне життя певного історичного періоду.

Історики Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» всебічно досліджують добу України-Гетьманщини та гетьманської столиці Батурина. Так, наприклад, питання традицій церемоніалу, гастрономічних смаків батуринських гетьманів Івана Мазепи та Івана Самойловича досліджували у своїй роботі О. Ломко [4, с. 75–80], Н. Саєнко [5, с. 340–344], К. Солдатова [7].